

УДК 811.161.2'342:821.112.2.09

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-208-32>

ОНОМАТОПЕЯ В ТВОРАХ О. ПРОЙСЛЕРА ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

ONOMATOPOEIA IN THE O. PROSSLER'S WORKS AND ITS TRANSLATION INTO UKRAINIAN

Кучма Т. В.,

orcid.org/0000-0001-5635-1473

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри романо-германської філології

Рівненського державного гуманітарного університету

У статті досліджено ономактопю в творах О. Проіслера «Die kleine Hexe» («Мала Баба Яга»), «Das kleine Gespenst» («Привидення») і «Der kleine Wassermann» («Водяничок») та її переклад українською мовою.

Виявлено, що звуконаслідування є одиницями мови і використовують звуковий склад мови, тому вони не можуть бути повністю ідентичними природним звукам. Кожна мова по-своєму освоює звучання зовнішнього світу, відповідно до особливостей її фонетичної системи. Тому звуконаслідування різних мов не збігаються одне з одним. Звуконаслідування різних мов у той же час мають і схожість, оскільки в основі звуконаслідувань лежать одні і ті ж звуки.

Доведено, що до ономактопеї належать не тільки самі звуки, які видають тварини, предмети або природа (hatzi, бум, blubb-blubb, буль-буль), а й лексика, пов'язана з цими джерелами звуку, – чхати, клацати, булькати, писк, гуркіт.

На відміну від вигуків ономактопи не виражають будь-яких почуттів або волевиявлень. Звуковідтворювальні слова є одним із експресивно-зображальних засобів відображення дійсності.

З'ясовано, що лексика звуконаслідування загалом, будучи одним із найсильніших виражальних мовних засобів, часто використовується в художніх текстах.

Установлено, що одні звуконаслідувальні слова є традиційною формою передачі тих чи інших звуків (bums – бум «звук удару, стук», wuff – гав-гав «звук гавкоту собаки»), інші створюються автором для певного конкретного випадку (Rumpumpel – Трам-Бам-Бах, Uhu Schuhu – Угу Шугу).

Виявлені в творах О. Проіслера ономактопи розподілено на 4 типи: 1) артефактофонний; 2) антропофонний; 3) зоофонний; 4) натурофонний.

Найчисленнішим є антропофонний тип: hu-huuuuuh – гу... гу-у-у-у... гу-у-у-у; schnarchte – хропіла; zwickte – чмихнуло.

Ономактопи можуть бути твірною основою для дієслів та іменників: Blubb-blubb – blubbern, blubberte, Luftblase – буль-буль, булькати, булькотіти, бульбашка; Klipp-klapp – klappern – лоп-лоп – залопотіло.

Звуконаслідувальні слова можуть використовуватися в художньому тексті для непрямой характеристики персонажа та його емоційного стану в тій чи іншій ситуації або для створення певної атмосфери. При перекладі В. Т. Василюк вибирає мовні одиниці, знайомі українським читачам, що сприяє одомашненню твору.

Ключові слова: ономактоп, ономактоп, звуконаслідування, переклад, повість-казка.

The article deals with onomatopoeia in O. Proisler's works "Die kleine Hexe" ("The Little Witch"), "Das kleine Gespenst" ("The Little Ghost") and "Der kleine Wassermann" ("The Little Water Sprite") and its translation into Ukrainian.

The research proves that sound imitations are units of language and use the sound composition of the language, so they cannot be completely identical to natural sounds. Each language deals with the sounds of the outside world in its own way, in accordance with the peculiarities of its phonetic system. Therefore, the sound imitations of different languages do not coincide. At the same time, the sound imitations of different languages have similarities, because they are based on the same sounds.

The lexicon of sound imitation, being one of the strongest expressive linguistic means, is very often used in fiction texts. Thus, every translator working with such texts has to solve the problems of their translation.

The research found that onomatopoeia includes not only the sounds made by animals, objects, or nature (hatzi, bum, blubb-blubb, bul-bul), but also the vocabulary associated with these sound sources – sneeze, click, gurgle, squeak, roar.

Unlike interjections, onomatopoeia does not express any feelings or will. Sound-reproducing words are one of the expressive and pictorial means of reflecting reality.

The article shows that sound imitation vocabulary in general, being one of the most powerful expressive linguistic means, is often used in literary texts.

The research established that some onomatopoeic words are traditional forms of conveying certain sounds (bums – bum ‘the sound of a blow, knock’, wuff – hav-hav ‘the sound of a dog barking’), while others are created by the author for a specific case (Rumpumpel – Tram-Bam-Bach, Uhu Schuhu – Uhu Shuhu).

The onomatopoeia words found in O. Proisler’s works are divided into 4 types: 1) artifactophonic; 2) anthropophonic; 3) zoophonic; 4) naturophonic.

Onomatopoeia can be used as a derivational base for verbs and nouns: Blubb-blubb – blubbern, blubberte, Luftblase – bul-bul, bulkaty, bulkotity, bulbashka; Klipp-klapp – klappern – lop-lop – zalopotilo.

Sound imitations can be used in a literary text to indirectly characterise a character and his/her emotional state in a particular situation or to create a certain atmosphere. When translating, V. T. Vasylyuk chose linguistic units familiar to Ukrainian readers, which contributes to the domestication of the work.

Key words: onomatopoeia, onomatopoeia, sound imitation, translation, fairy tale story.

Постановка проблеми. Художні твори для дітей є цікавим об’єктом дослідження. Жанр казки здавна привертає увагу науковців, оскільки казка є найпершим літературним твором, з яким знайомиться дитина і, який, на думку багатьох вчених, справляє значний вплив на все її подальше життя. Якщо у фольклорних казках відбивається мудрість народу, його традиції і звичаї, побут, як зазначає Н. І. Лепухова [7, с. 133], то літературна казка несе на собі відбиток особистості автора, його своєрідність бачення світу. У зв’язку з цим проблема перекладу авторської казки постає як проблема майстерності перекладача при відтворенні авторського стилю, проблема інтерпретації перекладачем казкового світу автора та меж цієї інтерпретації.

Об’єктом дослідження є повісті-казки О.Пройслера «Die kleine Hexe» («Мала Баба Яга»), «Das kleine Gespenst» («Привидення») і «Der kleine Wassermann» («Водяничок»), що складають своєрідну трилогію про маленьких представників надприродних істот та їх переклади, зроблені В. Т. Василюком.

У художніх текстах часто використовується ономотопея – звуконаслідування, слова або комбінація слів, утворених з метою імітування природних звуків (наприклад, грому, вітру, води), звуків, що породжуються різноманітними неживими предметами (машинами, обладнанням, інструментами), тваринами та людьми. Лексика звуконаслідування є одним із найсильніших виражальних мовних засобів, тож перекладачеві, який працює з такими текстами, доводиться розв’язувати проблеми їхнього перекладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфіку сучасних досліджень ономотопеїчної лексики аналізували О. Р. Валігура й В. О. Охріменко [1]; звукозображальну лексику української мови студіювала І. О. Гаценко [2; 3]; фоносемантичні явища у мовних одиницях різносистемних мов вивчав В. І. Кушнерик [4; 5; 6]; фоносемантичні явища у сучасній німецькій мові опрацьовувала Р. І. Мельничук [11; 12]; звукосимволізм фонестемної лексики німецької мови розглядала О. В. Найдеш [13]; звукову організацію тексту як спосіб емоційного впливу в художньому дискурсі аналізувала Н. В. Павлик [14]; сучасні концепції творчості у перекладі досліджував О. В. Ребрій [16]. Однак ономотопея у творах О. Пройслера ще не була предметом спеціальних розвідок.

Мета дослідження. Мета статті – проаналізувати використання ономотопеї у творах О. Пройслера «Die kleine Hexe» («Мала Баба Яга»), «Das kleine Gespenst» («Привидення») і «Der kleine Wassermann» («Водяничок») та їх перекладах українською мовою, зроблених В. Т. Василюком.

Виклад основного матеріалу. За даними Літературознавчого словника-довідника [9, с. 508], ономотопея – процес імітації засобами мови різних позамовних звукових явищ, а також самі

слова, що є результатом звуконаслідування: *дзижчати, гавкати, кудкудакати, туркотіти тощо*.

Ономатопеї або звуконаслідування, є графічно зафіксованими сполученнями звуків, призначеними для імітації «нерозбірливих звучань»: стихійних проявів природи та діяльності людини, звуків, утворюваних живими істотами, тваринами або предметами навколишньої дійсності. У динамічному аспекті відповідним терміном позначається різновид фонематичного словотвору. Оскільки продукування ономатопетичних утворень не передбачає залучання мовних морфем, «за своєю природою вони не мають і не можуть мати словотвірного значення і, як наслідок, внутрішньої форми»; водночас «звуки (букви) в їхньому складі відрізняються особливою виразністю, а їхній підбір передусім передає ознаку незвичності». Таким чином, О. В. Ребрій [16, с. 169], стверджує, що в ономатопеях наявна внутрішня форма звуко символічного характеру, а «їхнє незвичне фонографічне оформлення, сам підбір звуків мають значення, привносять певні конотації, іноді доволі багаті». Конотативний потенціал ономатопетичних утворень, особливо оказіональних, визначає високу частотність їхнього вжитку як спеціального стилістичного засобу в окремих жанрах літератури для дітей та юнацтва, таких, наприклад, як фентезі або анімалістична казка.

Саме наявність узуальних відповідників дозволяє ономатопеям «увійти в загальну тканину тексту перекладу абсолютно природно, створюючи такий самий ефект, як і мовою оригіналу», і тому «варто замінювати їх на відповідні їм мовні засоби мови перекладу, які іноді можуть виявитися вельми далекими за звучанням». Водночас багато узуальних ономатопей передаються перекладачами дуже індивідуально заради підвищення адекватності сприйняття тексту цільовою аудиторією. У випадку з оказіональними ономатопеями перекладач так само може зробити вибір на користь формального (транскодованого) або ж функціонального (власно створеного) відповідника.

До ономатопеї належать не тільки самі звуки, які видають тварини, предмети або природа (*hatzi, бум, blubb-blubb, буль-буль*), а й лексика, пов'язана з цими джерелами звуку, – *чхати, клацати, булькати, писк, гуркіт*.

На відміну від вигуків ономатопеї не виражають будь-яких почуттів або волевиявлень. Звуковідтворювальні слова є одним із експресивно-зображальних засобів відображення дійсності.

Кожен текст, як зазначає А. Якимчук [17, с. 217], існує в певному комунікативному контексті, й він закріплений за якоюсь культурою. У зв'язку з цим існують два методи перекладу: а) переклад-одомашнення – заміщає елементи похідного тексту, які є специфічними культурними елементами культури оригіналу, елементами культури адресата; переклад асимілює текст оригіналу до контексту культури адресата; б) переклад-очуження – намагається передати специфічні культурні елементи тексту оригіналу як такі. Найбільш важкими є випадки, коли культурна різниця є настільки великою, що для читача перекладу необхідно спочатку створити передумови для розуміння, щоб зробити можливим адекватне сприйняття тексту.

У структурі семантичного поля «звук» О. І. Гаценко [2, с. 259] виділяє 5 семантичних груп (субполів): 1. Звуки природних явищ і представників тваринного світу. 2. Артикуляційні звуки, що передають фізіологічні процесів, здійснювані мовними органами людини. 3. Звуки неживих предметів. 4. Звуки людини як біологічної істоти. 5. Семантична група сприйняття звуку.

Кожну групу можна розглядати як окреме семантичне поле, тому що вона ієрархічно структурується на більш дрібні складові.

І. В. Малинюк [10] пропонує класифікацію, в якій ономатопетичні слова розподілено на наступні 4 великі типи:

1. Артефактофонний – ономатопеї, що відображають звуки, пов'язані з різними предметами, які задіяні людиною (технічні прилади, музичні інструменти та ін.).

2. Антропофонний – ономатопеї, що відображають звуки, пов'язані з людиною і процесами її життєдіяльності.

3. Зоофонний – ономатопа, що наслідують звуки живої природи.

4. Натурофонний – ономатопа, що виражають звукові ознаки явищ неживої природи та рослинного світу.

Розглянемо ономатопа, виявлені у творах О. Пройслера та їх перекладах українською мовою, зроблених В. Т. Василюком. Зазначимо, що головними героями є казкові персонажі: чаклунки, водяники, привид, тварини, що вміють розмовляти, тому інколи важко віднести ономатоп до певного типу.

Артефактофонний тип: *klingen* – густу; *knallen* – вистрілювати, гримнути, *rumpeln* – гуркати; *rasseln* – дзеленчати; *rumsen* – бабахкати; *krachen* – гуркотіти; *Schnarren* – цокання; *Knacken* – руніння; *dröhnen* – бемкати; *hiii* – шух; *klapp* – гуп; *Klipp-klapp* – лоп-лоп; *Rattatattatattatattatattatattata* – трат-тамтамтамтамма.

Sie murmelte etwas, und *hiii!* flog der Besen mit ihr und dem Raben davon [18].

Вона пробубоніла щось під ніс, і – шух! – мітла полетіла вгору разом із нею та вороном! [15, с. 19].

Die Glocken *klangen*, die Böller *knallten*, die vielen fröhlichen Leute fanden kaum Platz auf der Festwiese vor der Stadt [19].

Гули дзвони, вистрілювали в небо ракети, святкова поляна на околиці міста ледве вміщала щасливих глядачів [15, с. 39].

Klapp! schloss der Deckel sich über ihm [18].

Гуп – і дверцята люка впали, прикривши малого [15, с. 94].

Антропофонний тип: *brummen* – бурчати; *meckern* – мекати; *krähen* – крякати; *kreischen* – кукурікати; *donnern* – гриміти; *fauchen* – сичати; *zischen* – торохтіти; *schnarchen* – хроніти; *pitsch* – чвирк; *schmalzen* – прицмокнути; *klopfen* – постукати; *kichern* – хихотіти; *zwicken* – чмихнути; *klappern* – цокотіти; *herumgefauchen* – форкати; *hi-hi-hi-hiii* – хи-хи-хи-хи; *pfüüüüü-itt* – фююю-ть, фююють; *hu-hiiiiihih* – гу... гу-у-у-у-у... гу-у-у-у-у; *tip, tip, tip, tip* – тук, тук, тук, тук.

Після Вальпургієвої ночі мала Баба Яга повернулася додому пішки, тому що дорослі чаклунки відібрали в неї мітлу.

«Erst frühstücken!», *brumte* die kleine Hexe. «Mit leerem Magen erzählen, das ist nichts» [19].

– Спочатку поснідаємо, – буркнула мала Баба Яга. – Не розповідати ж мені натщесерце... [15, с. 14].

Ein *Pfiff* durch die Zähne und augenblicklich erhob sich ein Wirbelwind [19].

Як крізь зуби свисне – то й зніметься буря, та ще й яка! [15, с. 23].

«Ja», *schluchzte* Vroni, «als Preis für den Schützenkönig» [18].

– Умгу, – схлинула Броні. – У нагороду найкращому стрільцеві [15, с. 71].

«*Hatzi!*» Das kleine Gespenst musste jedes Mal *niesen*, wenn es der Truhe entstieg, an die Spinnweben stieß und den Staub in die Nase bekam [18].

– Ачхи! Привиденя щоразу чхало, як вилазило зі скрині, бо зачіпало головою павутину і курява набивалась йому в ніс [15, с. 71].

Ономатоп *zischte* – засичала автор використовує для позначення мовлення розлючених чаклунок-дощовиць і малої Баби Яги. Мудрий ворон Абраксас *krakeelte* – крякає і *krächzte* – каркає: В. Т. Василюк перекладає дослівно, хоча для українського читача більш звичайним є, що каркає ворон, а крякає качка. Інколи перекладач замість нейтрального слова використовує звуконаслідувальні слова: *sagte* – пирхнула; *schwor* – бубонів; *sprach* – бурмочучи; *brumte* і *raunzte* перекладає – буркнула.

Пустотливе Привиденя любить жартувати, тому автор часто використовує мовні одиниці *hi-hi-hi-hiii*, *kichern* – хи-хи-хи-хи, хихотіло.

Зоофонний тип: *krakeeln* – крякати; *krächzen* – каркати; *trotten* – трюхикати.

«Du machst mir ja schöne Geschichten!» *krakeelte* er [19].

– Що ж оце ти робиш? – *закрякав* він (ворон Абракас) [15, с. 13].

«Danke schön!», *krächzte* Abrahax [19].

– Красно дякую! – *каркнув* Абракас [15, с. 18].

Натурофонний тип: *prasseln* – *тарабанити*; *heulen* – *вуми*; *glucksen* – *плюскотіти*.

Der Regen *prasselte* auf das Dach, in den Schornsteinen *heulte* der Wind, in den Regenrinnen *gluckste* das Wasser [18].

Дощ *тарабанив* по даху, у димарі *завивав* вітер, у ринвах *плюскотіла* вода [15, с. 80].

Одні звуконаслідувальні слова є традиційною формою передачі тих чи інших звуків (*bums* – бум «звук удару, стук», *wuff* – *гав-гав* «звук гавкоту собаки»), інші створюються автором для певного конкретного випадку (*Rumpumpel* – *Трам-Бам-Бах*, *Uhu Schuhu* – *Угу Шугу*).

Окремо слід зупинитися на іменах персонажів der Wetterhexe *Rumpumpel* – чаклунка-дошовиця *Трам-Бам-Бах* («Мала Баба Яга»), *Uhu Schuhu* – *Угу Шугу* («Привидення»). Ці імена були спеціально створені О. Пройслером: *Rumpumpel* в німецькій мові нагадує розкати грому, однак при перекладі В. Т. Василюк підібрав форму *Трам-Бам-Бах*, більш зрозумілу для українського читача (натурофонний тип). Ім'я сича *Uhu Schuhu* нагадує звуки, які видає цей птах, в українському тексті перекладач залишив форму *Угу Шугу* (зоофонний тип).

Sicherlich wäre auch weiterhin alles gut gegangen – nur hätte die kleine Hexe nicht ihrer Muhme, der Wetterhexe *Rumpumpel*, über den Weg tanzen dürfen! [19].

Може б, усе й добре скінчилося, якби мала Баба Яга танцюючи не перебігла дорогу своїй тітоньці – чаклунці-дошовиці *Трам-Бам-Бах* [15, с. 9]

Aber am liebsten besuchte das kleine Gespenst seinen alten Freund, den *Uhu Schuhu* [18].

Найдужче Привидення любило літати в гостину до свого давнього друга *Угу Шугу* [15, с. 73].

Ономатопи беруть активну участь у словотворі, вони можуть бути твірною основою для дієслів та іменників: *Blubb-blubb* – *blubbern*, *blubberte*, *Luftblase* – *буль-буль*, *булькати*, *булькотіти*, *бульбашка*; *Klapp-klapp* – *klappern* – *лоп-лоп* – *лопотіти*.

Звуконаслідування є одиницями мови і використовують звуковий склад мови, тому вони не можуть бути повністю ідентичними природним звукам. Кожна мова по-своєму освоює звучання зовнішнього світу, відповідно до особливостей її фонетичної системи, тому звуконаслідування різних мов не збігаються одне з одним. Звуконаслідування різних мов у той же час мають і схожість, оскільки в основі звуконаслідувань лежать одні і ті ж звуки.

Ймовірно, одна з причин відмінності звуконаслідувань у різних мовах полягає в тому, що самі звуки-джерела, як правило, мають складну природу, і оскільки точна імітація їх засобами мови неможлива, кожна мова вибирає одну зі складових частин цього звуку як зразок наслідування.

Звуконаслідувальна лексика носить загальнолюдський характер і є мовною універсалією, однак реалізується вона в словах, що мають національний характер. Тому в різних мовах при називанні того самого поняття використовуються різні звуки. Велике значення мають ідіотнічні особливості окремих мов, культура та традиції народів, які є носіями цих мов.

Звуконаслідувальні слова можуть використовуватися в художньому тексті для непрямой характеристики персонажа та його емоційного стану в тій чи іншій ситуації або для створення певної атмосфери. У цьому разі під час перекладу необхідно враховувати не лише психоакустичні властивості ономатопа, а й його здатність передавати манеру мовлення, особливості поведінки, емоційний стан людини або тварини.

Da machte der Karpfen Cyprinus versonnen: «*Blubb-blubb*», und dann ließ er den Wassermannvater erzählen. Er hörte ihm aufmerksam zu, bis er fertig war.

«Гм», meinte er schließlich, «da bin ich wohl eben zur rechten Zeit dazugekommen, *blubb-blubb*. Ich werde den kleinen Wassermann auf den Rücken nehmen und heimtragen. Abgemacht? *Blubb-blubb*» [20].

Короп Ципрінус задумливо *булькнув* собі під ніс – *буль-буль!* – і попросив Водяника розказати йому все докладніше.

– Гм! – *булькнув* він, уважно все вислухавши, – Виходить, я нагодився вчасно, *буль-буль!* Я візьму малого на спину і віднесу його додому. Згода? *Буль-буль!* [15, с. 147].

Зображаючи коропа Ципрінуса, з метою створення звукопису В. Т. Василюк переклав *meinte* (сказав) як *булькнув*.

Висновки. Звуконаслідування є одиницями мови і використовують звуковий склад мови, тому вони не можуть бути повністю ідентичними природним звукам. Кожна мова по-своєму освоює звучання зовнішнього світу, відповідно до особливостей її фонетичної системи. Тому звуконаслідування різних мов не збігаються одне з одним. Звуконаслідування різних мов у той же час мають і схожість, оскільки в основі звуконаслідувань лежать одні і ті ж звуки.

До ономотопеї належать не тільки самі звуки, які видають тварини, предмети або природа (*hatzi, бум, blubb-blubb, буль-буль*), а й лексика, пов'язана з цими джерелами звуку, – *чхати, клацати, булькати, писк, гуркіт*.

На відміну від вигуків ономотопи не виражають будь-яких почуттів або волевиявлень. Звуковідтворювальні слова є одним із експресивно-зображальних засобів відображення дійсності. Лексика звуконаслідування загалом, будучи одним із найсильніших виражальних мовних засобів, часто використовується в художніх текстах. Тож кожному перекладачеві, який працює з такими текстами, доводиться розв'язувати проблеми їхнього перекладу.

Одні звуконаслідувальні слова є традиційною формою передачі тих чи інших звуків (*bums – бум* «звук удару, стук», *wuff – гав-гав* «звук гавкоту собаки»), інші створюються автором для певного конкретного випадку (*Rumprel – Трам-Бам-Бах, Uhu Schuhu – Угу Шугу*).

Виявлені в творах О. Пройслера ономотопи розподілено на 4 типи:

1. Артефактофонний – ономотопи, що відображають звуки, пов'язані з різними предметами, які задіяні людиною (технічні прилади, музичні інструменти та ін.).

2. Антропофонний – ономотопи, що відображають звуки, пов'язані з людиною і процесами її життєдіяльності.

3. Зоофонний – ономотопи, що наслідують звуки живої природи.

4. Натурофонний – ономотопи, що виражають звукові ознаки явищ неживої природи та рослинного світу.

Найчисленнішим є антропофонний тип: *hu-huuuuuuuh – гу... гу-у-у-у-у... гу-у-у-у-у; schnarchen – хрпіти; zwicken – чмихнути*.

Ономотопи збагачують словотвірні ресурси мови, вони можуть бути твірною основою для дієслів та іменників: *Blubb-blubb – blubbern, blubberte, Luftblase – буль-буль, булькати, булькотіти, бульбашка; Klipp-klapp – klappern – лоп-лоп – лопотіти*.

Отже, ономотопея має великі емоційно-експресивні можливості й активно використовується автором. При перекладі В. Т. Василюк вибирає мовні одиниці, знайомі українським читачам, що сприяє одомашненню твору.

Перспективою дослідження вважається аналіз вигуків у творах О. Пройслера з подальшим зіставленням з перекладами української мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Валігура О. Р., Охріменко В. О. Специфіка сучасних досліджень ономотопеїчної лексики. *Записки з ономастики*. 2019. Вип. 22. С. 31–43.
2. Гаценко І. О. Ономотопея як репрезентація звукофери в мові. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. 2013. Вип. 17. С. 256–261.
3. Гаценко І. О. Функціональний аналіз семантичної структури звукозображальної лексики. *Наукові записки. Острозька академія*. Серія «Філологічна», 2013. Вип. 39. С. 13–14.

4. Кушнерик В. І. Аналіз фоносемантичних явищ у мовних одиницях різносистемних мов. Теоретична і дидактична філологія : збірн. наук. праць. Переяслав-Хмельницький ; Кременчук : Видавець ПП Щербатих О. В., 2017. Вип. 25. Серія «Філологія, Педагогіка». С. 198–204.
5. Кушнерик В. І. Фоносемантизм : гіпотези і факти. Чернівці : Книги – XXI, 2008. 420 с.
6. Кушнерик В., Савчук Т. Фоносемантичні явища як мовні реалії. *Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича*. 2021. Вип. 831–832. Германська філологія. С. 166–174.
7. Лепухова Н. І. Переклад літературної казки як інтерпретація казкового світу автора. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. Київ, 2013. № 27. С. 133–142.
8. Лепухова Н. Проблема дефініції, домінуючі ознаки та труднощі перекладу літературної казки. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2013. № 46 (2). С. 352–360.
9. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ : ВЦ «Академія», 2007. С. 508.
10. Малинюк І. В. Типологія звукозображальних слів у китайській та українській мовах. Автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Київ, 2021. 23 с.
11. Мельничук Р. І. Фоносемантичні явища у сучасній німецькій мові (теоретико-експериментальне дослідження). Автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2017. 21 с.
12. Мельничук Р. І. Функціонування звукозображувальної системи у звуконаслідувальній і звуко-символічній лексиці сучасної німецької мови. Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти : матеріали II-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (16 квітня 2015 р.). НТУУ «КПІ». Київ. С. 85–87.
13. Найдеш О. В. Об'єктивний звуко-символізм фонестемної лексики німецької мови. *Науковий вісник Чернів. ун-ту*: зб. наук. праць. Чернівці : Рута, 2009. Вип. 431. С. 94–111.
14. Павлик Н. В. Звукова організація тексту як спосіб емоційного впливу в художньому дискурсі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2022. № 53. Том 1. С. 136–139.
15. Пройслер О. Водяничок : Казки / Перекл. з нім. і передм. В. Т. Василюка. Київ : Веселка, 1992. 284 с.
16. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
17. Якимчук А. П. Лінгвокультурна комунікація як випробовування для перекладача. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка*. 2007. № 34. С. 217–221.
18. Preußler O. Das kleine Gespenst. URL: <https://www.kostenlosonlinelesen.net/kostenlose-das-kleine-gespenst/lesen/7> (дата звернення 04.10.2023)
19. Preußler O. Die Kleine Hexe. URL: <https://www.rulit.me/books/die-kleine-hexe-download-304608.html> (дата звернення 06.10.2023)
20. Preußler O. Der kleine Wassermann. URL: <https://www.kostenlosonlinelesen.net/kostenlose-der-kleine-wassermann> (дата звернення 08.10.2023)